

PRETPOSTAVKE ZA NACIONALIZACIJU BRODA

PRIVREDNI SUD HRVATSKE

Presuda br. II Pž-1688/93-2 od 14. rujna 1993.

Vijeće: mr. Andrija Eraković, mr. Veljko Vujović, prof.dr.Branko Jakaša

Za stjecanje vlasništva, uključivši i nacionalizaciju broda, potrebni su titulus i modus (naslov i način stjecanja). Rješenje Kotarskog suda kojim se brod proglašava i upisuje kao općenarodna imovina predstavlja samo način, a ne i naslov, stjecanja imovine. Naslov stjecanja je rješenje nadležnog upravnog organa kojim se proglašava općenarodnom imovinom. Brod nije postao općenarodna imovina ako nije priloženo rješenje o prelasku broda pod općenarodnu imovinu premda se na to rješenje poziva sud. Posebno se ne radi o naslovu stjecanja ako je u rješenju na koje se poziva sud navedeno da se brod stavlja pod upravu određenog organa, a da se ne nacionalizira. Sud nije ovlašten ispitivati rješenje upravnog organa o tome jesu li se ispunili preduvjeti predviđeni pravnim aktom o nacionalizaciji.

Tužitelj je u tužbi naveo da je on nasljednik sada pok. Vela Bože, pok. Šimuna iz Podgore, koji je bio vlasnik motornog jedrenjaka "Mira" što ga kupio još 1938. godine u Londonu, a koji je služio kao jahta za sport i razonodu. Tada je predmetna jahta bila nosivosti 39,44 brutto odnosno 23,13 netto tona.

To se dokazuje izvatkom iz upisnika brodova Jugoslavenske trgovačke mornarice izdanog u Splitu 18.03.1938. godine u kojem stoji da je prednik tužitelja Vela Božo bio vlasnik broda "Mira".

Tužitelj tvrdi da mu je 1946. godine oduzet taj brod ali da nikada nije donesen akt o nacionalizaciji toga broda te da se radi o neosnovanom upisu toga broda na prednika tuženika i sadašnjeg tuženika.

Tužitelj priznaje da je predmetni brod kasnije preuređen za prijevoz tekućeg goriva za razvoz goriva u luci Split i da je upisan u upisnik motornih brodova Lučke kapetanije Split u uložak broj 166 s pravom raspolaganja tuženika Komunalnog građevinskog poduzeća "Podgora" p.o. iz Podgore na temelju rješenja Okružnog privrednog suda u Splitu broj Pi-569/89 od 20. kolovoza 1989. godine sada nosivosti 56,16 brutto tona, odnosno netto 37,38 tona. Predložio je da se donese presuda kojom se obvezuje tuženik da preda tužitelju taj brod.

Tuženik se protivi tužbenom zahtjevu kao neosnovanom, tvrdeći da je on, prema podacima u spisu i podacima u zbirci isprava Lučke kapetanije u Splitu, zakoniti vlasnik

broda, jer da je brod nacionaliziran i njemu predan na temelju isprava koje se nalaze u Zbirci isprava, pa prema tome da nije osnovan zahtjev tužitelja za predaju broda, jer tužitelj nije vlasnik broda, već je to on, tuženik.

Prvostupanjski je sud, nakon provedene rasprave i pregleda zbirke isprava koja prileži ovom spisu, donio presudu kojom je odbio tužbeni zahtjev kao neosnovan, a u obrazloženju naveo sljedeće:

Iz Zbirke isprava Lučke kapetanije u Splitu, uložak broj 166, posebno iz rješenja Kotarskog suda u Splitu broj R-94/48 od 10.12.1948, koje se nalazi u rečenoj Zbirci isprava, proizlazi da je na temelju rješenja Ministarstva lokalnog saobraćaja NRH Glavna direkcija brogarskih poduzeća i brodogradilišta u Zagrebu, broj 1514/48, predmetni brod "Mira" upisan kao općenarodna imovina pod upravom Brogarskog poduzeća "Split" u Splitu, te da je istodobno brisano dotadašnje pravo vlasništva Vela Bože.

Nadalje, iz izvotka Lučke kapetanije Split u kojem su sadržani podaci za predmetni brod vođen prethodno u ulošku broj 48, te zadnjeg upisnog lista proizlazi da je taj brod bio motorni jedrenjak, a da je sada motorni brod reg.tonaže brutto 56,16, netto 37,38 nosivosti na ljetnoj liniji 75 tona.

Na temelju podataka u Zbirci isprava Lučke kapetanije Split zaključuje se da je predmetni brod temeljem članka 2.a.toč.6. Zakona u nacionalizaciji privatnih privrednih poduzeća (Sl.1.FNRJ broj 98/46 i 35/48) nacionaliziran, te da je prešao u državno vlasništvo. Od dana uknjižbe prava vlasništva općenarodne imovine pod upravom Brogarskog poduzeća Split u Splitu, te istodobno brisanju dotadašnjeg vlasništva s imena Vela Bože u zbirci isprava, postoji neprekidni kontinuitet upisanih nositelja prava upravljanja, odnosno korištenja predmetnog broda, a kao zadnji, sadašnji, nositelj prava raspolaganja upisan je tuženik.

Prema odredbama članka 180. Zakona o pomorskoj i unutašnjoj plovidbi, koji je preuzet kao Zakon Republike Hrvatske (NN 53/91), upisnici brodova jesu javne isprave, a potvrde i prijepisi isprava iz tih upisnika imaju dokaznu snagu javnih isprava.

Isprave (u ovom slučaju Zbirke isprava za brod "Mira") koje u propisanom obliku, kao državno tijelo, vodi Lučka kapetanija u Splitu, dokazuju istinitost onoga što se njima potvrđuje ili određuje (čl.230.st.1. preuzetog Zakona o parničnom postupku). Dopusšteno je dokazivati da su javne isprave neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena (čl.230.st.3.ZPP-a).

Međutim, u predmetnom sporu nije dokazano da bi Zbirke isprava Lučke kapetanije Split sadržavale neistinito utvrđene činjenice. Zbog toga sud ocjenjuje neosnovanim stajalište tužitelja da tuženik nezakonito koristi predmetni brod i zato zaključuje da tužbeni zahtjev nije osnovan.

Žalбом protiv te prvostupanjske presude tužitelj predlaže da se ona ukine zbog žalbenih razloga apsolutno bitnih povreda odredaba parničnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, te pogrešne primjene materijalnog prava.

U žalbi, između ostalog, ističe sljedeće:

Prvostupanjsko rješenje nije utvrdilo bitnu i odlučnu činjenicu da u Zbirci isprava Lučke kapetanije ne postoji upravni akt-rješenje o nacionalizaciji na temelju kojega bi predmetni brod "Mira" prešao iz privatnog tužiteljevog vlasništva u državno, odnosno društveno, vlasništvo jer takvog akta nikada nije ni bilo, niti je moglo biti. Ovo iz

razloga što u spisu ne postoji rješenje o nacionalizaciji broda broj 1514/48 koje je navodno donijelo Ministarstvo lokalnog saobraćaja NRH. Okolnost što se to rješenje spominje u rješenju Kotarskog suda u Splitu, broj R-94/48 od 10.12.1948. godine, kojim je dozvoljeno upisivanje državnog vlasništva i brisanje prednika tužitelja kao vlasnika broda "Mira", nije dovoljna sama po sebi, jer takvog rješenja 1514/48 nije moglo ni biti.

Ovo iz razloga što spomenuti brod nije nikada imao tehničke karakteristike, kapacitet i značajke određene kao kriterij za nacionaliziranje broda. Naime, iako se sud poziva na odredbu čl.2.a.st.1.toč.6. Zakona o nacionalizaciji privatnih poduzeća (Sl.1.FNRJ br. 98/46 i 35/48), tim propisima nije udovoljeno jer se nije radilo o morskom brodu od 50 tona ili preko 50 tona nosivosti, odnosno brodu za prijevoz putnika s kapacitetom preko 50 putnika. U konkretnom slučaju radilo se o jahti, što je tužitelj i dokazao priloživši spisu spomenuti izvod iz registra iz 1938. godine, u kojem se vidi popis posade, kao izvorni dokument o brodu iz 1938. godine, potvrđen svim odgovarajućim žigovima odgovarajućeg Ministarstva "Kraljevine Jugoslavije", a iz kojeg je vidljivo da se u konkretnom slučaju radi o motornom jedrenjaku, jahti, brutto nosivosti 39,44 tone, odnosno netto nosivosti 23,13 tone, osposobljenoj za malu obalnu plovidbu i upisanoj pod brojem 308 nadnevka 13.03.1938. godine, pod sadašnjim nazivom broda "Mira".

Dakle, brod je po kapacitetu bio ispod 50 tona, odnosno 50 putnika, te ne postoji rješenje o nacionalizaciji i oduzimanju toga broda kao pravni osnov (titulus) za oduzimanje broda po pravnom osnovu nacionalizacije. Prema tome proizlazi da samo rješenje Kotarskog suda Split, broj R-94/48 od 10.12.1948. godine o načinu upisa toga broda na vlasništvo prednika znači samo način (modus) koji nije dovoljan bez pravnog osnova (titulusa). Predložio je da se prvostupanjsko rješenje ukine, a predmet vrati na ponovni postupak.

Odgovor na žalbu nije podnesen.

Drugostupanjski sud je zauzeo stajalište da je žalba osnovana te ukinuo prvostupanjsku presudu iz sljedećih razloga:

Sud je ispitao prvostupanjsku presudu u granicama svoje nadležnosti propisane odredbama čl.365. ZPP-a, pa je ustanovio da su navodi žalbe istiniti te da je prvostupanjska presuda preuranjeno donesena na temelju pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, pa se zbog toga ne može sa sigurnošću ispitati.

Nije sporno da je tužitelj, odnosno njegov prednik bio vlasnik spomenutog broda "Mira" prema podacima s lista spisa str.15 i to na dan 18.ožujka 1938.godine. Sporno je da li je prestalo pravo vlasništva tužitelja temeljem pravnog osnova - propisa o nacionalizaciji te akta o nacionalizaciji donesenog na temelju tih propisa.

U konkretnom slučaju iz Zbirke isprava proizlazi da doista postoji rješenje br.R-94/48 od 10.12.1948. godine (list 23) kojeg je donio Kotarski sud u Splitu. Međutim, u Zbirci isprava ne postoji ono rješenje na koje se poziva Kotarski sud u Splitu kao pravni osnov za izvršen upis prestanka prava vlasništva Vela Bože i upis općenarodne imovine pod upravu Brodarskog poduzeće "Split" u Splitu, a to je rješenje Glavne direkcije brodarskih poduzeća i brodogradilišta u Zagrebu broj 1514/48 od 5.11.1948. godine.

U pravu je žalitelj kada tvrdi da je za stjecanje prava vlasništva potrebno imati titulus i modus, dakle pravni osnov i način stjecanja. U ovom konkretnom slučaju spomenuto rješenje Kotarskog suda u Splitu predstavlja samo način (modus) stjecanja vlasništva općenarodne imovine nad spomenutim brodom "Mira", ali osnov (titulus)

predstavlja rješenje Ministarstva lokalnog saobraćaja NRH Glavne direkcije brogarskih poduzeća i brodogradilišta u Zagrebu broj 1514/48 od 5.11.1948. godine. Međutim, u Zbirci isprava nema spomenutog rješenja.

Zbog toga će biti potrebno da prvostupanjski sud u nastavku postupka naloži tuženiku (koji svoje pravo vlasništva temelji na rješenju broj 1514/48 od 5.11.1948. godine), da on to rješenje priloži ovosudnom spisu i na taj način dokaže valjanost načina upisa temeljem rješenja Kotarskog suda u Splitu broj R-94/48 od 9.12.1948. godine (list 23).

Osim toga, prvostupanjski sud će, tek kad se to rješenje pribavi (rješenje broj 1514/48 od 5.11.1948. godine), iznova ocijeniti sve ostale relevantne isprave iz Zbirke isprava Lučke kapetanije u Splitu, uložak broj 166 koji sada prileže ovom spisu, pa će tek tada moći donijeti novu pravilnu odluku.

Neovisno od toga napominje se još i sljedeće:

Sud nije ovlašten ulaziti u pitanje o valjanosti samog upravnog akta - rješenja broj 1514/48, kao i drugih akata koje su donijeli nadležni organi, a isto tako nije ovlašten ocjenjivati je li kapacitet broda odgovarao regulativima koji su predviđali minimum za nacionalizaciju. Također se napominje da prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda te isprava na listu spisa 2 Zbirke isprava Uprave pomorske oblasti srednjeg Jadrana Split, uložak broj 166 koji nosi oznaku "Odluka broj 11489/46 od 16. prosinca 1946. godine", a koju je donijelo Poglavarstvo pomorsko u Splitu, ne predstavlja akt o nacionalizaciji, jer je to samo odluka o stavljanju spomenutog broda "Mira" pod upravu Ministarstva pomorstva Vlade FNRJ, a ne i akt o oduzimanju tog rješenja i prelasku tog broda u općenarodnu imovinu.

Zbog iznesenih razloga temeljem čl.369 odlučeno je kao u izreci.

Mr. Veljko Vujović

Summary

CONDITIONS FOR THE NATIONALIZATION OF A SHIP

For the acquisition of ownership, including the nationalization of a ship, "titulus" (legal title) and "modus" (i.e. modus of acquiring) are required. The district court decision by which a ship is declared the public property* and as such entered in the registry, represents only "modus", but not the legal title for the acquisition of its ownership as well. The legal title is the decision of a competent administrative authority declaring the ship to be the public property. Particularly, the decision stating that the ship is submitted to the management of a certain authority, and that it is not nationalized, does not represent the legal title for the acquisition of its ownership.

The court is not entitled to review the administrative decision with regard to the fulfillment of the conditions provided for in the nationalization act.

* In the former socialist terminology rather denoting a property of the people, people's property, state-owned property.